

איזה מיזגן חיות

דברי אחד מוויקי הכנסת בתום ישיבת הפתיחה של הכנסת החדשה:
הכנסת היתה תמיד גנחיות. אבל עכשיו זה גנחיות תנ"כי.

מושב ליצים

קשה לי לתאר את הרגשות שלי בישיבת הפתיחה של הכנסת ה-12.

כמו בכל ארבע שנים, הזומגו הח"כים לעשור לישיבת הפתיחה החגיגית. סודרו להם כסאות באולם המליאה, מאחורי הח"כים של הכנסת החדשה.

זה היה נורא. איך לי מה לומר על השוטה הזקן, שניצל רגעים מעטים של תהילה, כזקן חברי הכנסת, כדי לשאת נאום פוליטי למען הטראנספר. להצדקתו אפשר לומר רק שכך בדיוק נהג גם דויד בנגוריון, כאשר הוא פתח את הישיבה הראשונה של הכנסת השישית כזקן חברי הכנסת. הוא נבחר אז לכנסת בראש רשימת רפ"ח החדשה, ועורך מורת רוחו כאשר ניצל את המעמד כדי לנאום נאום פוליטי ארוך. אבל בנגוריון היה בנגוריון, ולא עלה על דעת איש להפריע לו. זה היה יומי הראשון בכנסת, ומובן שגם אני לא הפרעתי.

מי שהרגיז אותי באמת היו ידירי, אנשי השמאל, ממפ"ם ור"ץ ועד לרק"ח והמתקדמת. ההפגנות שלהם בעת הצהרת האמונים הפכו את הכנסת לקירוס. בעיני הציבור נראתה הכנסת כמושב ליצים.

נדמה לי שאנשי השמאל עשו שגיאה חמורה. אמנם, כנימיק של פירסום זה היה מוצלח. ציטטו את דבריהם בעיתונים שלמחרת היום. מצלמות הטלוויזיה נחו על פניהם. מי שרואה בכך את חוות הכל, יכול לראות כזה הצלחה. אך אוי להצלחות שכאלה.

הדימוקרטית היא צמח עריון מאוד. צמח זה צומח רק במקומות מעטים בעולם, בתנאי אקלים וקרקע מיוחדים. די במשב אחד של רוח חזקה כדי לעקור אותו. ראינו זאת בכמה וכמה ארצות במאה הנוכחית.

מי מעוניין לשמור על הפרח הזה? קודם כל השמאל הליברלי. ויותר מכולם — חברי סיעות קטנות, בעלי דיעות חרוגות.

לכן היו אנשי ר"ץ ומפ"ם והתכרים הערביים צריכים לשמור על כבוד הכנסת מכל מישמר, לבצר את המוסד הזה, להגן עליו כעל בבת עיניהם. אם יירחב, יהיו הם (ואנחנו) הקורבנות הראשונים.

דווקא הלאומנים והקנאים הדתיים צריכים להיות מעוניינים כהרס המוסד הזה. אנשים כמו נגרי, רפול, שפרינצק ונאמן יכולים להאמין (אולי) שהם דמוקרטים, אך הלאומנות הקיצונית אינה הולכת יד ביד עם הדמוקרטיה. היא מובילה מטבע מהותה לדיקטטורה גלויה או מוסווית, כי רק באמצעים דיקטטוריים ניתן להגשים את מטרתה. והמנטליות הלאומנית קיצונית כרוכה אוטומטית במנטליות מסכותית. כפי שהגדתי זאת אורי צבי גרינברג: "שילטון של בכירים במקום שילטון של בחירים".

ואשר לחרדים — כל סגידתם לדמוקרטיה ולכנסת היא העמדת פנים תועלתנית. מי שדוגל בשילטון ההלכה, שניתנה בסיני ושאינה ניתנת לשנינו, פוסל אוטומטית את הרעיון של שילטון הרוח, המהוקק חוקים והמבטל חוקים. החרדים מנצלים את הכנסת למטרותיהם, אך לא יזילו דימעה אם תיעלם מחר כלאי היתה, לטובת מועצת גדולי התורה וחכמי התורה.

ככל שנותי כחברי הכנסת הקפתי מאד על כבוד הכנסת. לא

ערכתי בה הצגות. לא עסקתי בנימיקים (מלבד פעמיים שולש, כשזה נראה לי חשוב לגופו של עניין). למשל, כאשר הצגתי מעל הרוכן, לעיני מנחם בגין וחבריו, את הדגלים המשולבים של יש"ר ראל ופלסטין. הקפתי על לבוש נאות. יותר מכל ח"כ אחר לחמתי כביזיון של היעדרות הח"כים מן המליאה.

בעיני רבים זה נראה מוזר, מפני שנחשבת כחבר הכנסת הידידית ביותר.

אולם הייתי מודע לעובדה שהדמוקרטיה שלנו רופפת, ושהכנסת היא הסמל שלה. בניגוד לדיקטטור, הפועל באמצעות בולשת, מרתפי עינויים ומחנות ריכוז, הדמוקרטיה יכולה להתקיים רק כשיש הסכמה כללית על קיומה. כשמתייחסים אליה כביראת כבוד.

לכן, הביזיון הגדול של ישיבת הפתיחה, בעזרת אנשי השמאל הליברלי והסוציאליסטי, היה מעשה אנטי ליברלי ואנטי סוציאלי ליסטי. הוא הוסיף עוד כמה מסמרים לארונות המיתם של הדמוקרטיה הפרלמנטרית שלנו.

אם רצו למחות על דברי שפרינצק — ומחאה כזאת היתה כהחלט במקומה — אפשר היה למצוא דרך יותר מכובדת לכך. יציאה שקטה מהאולם, למשל.

קיטור בלי קטר

נראה כאילו כל זה נעשה למען כותרות ככלייתיקשורת, כנימיק של יחסי ציבור.

על כך יש לי עוד הערה. אני מעריך מאוד את כישורנותו של יוסי שריד. הוא אמן של תגובה מהירה ומנוסחת היטב, והוא גאון ביחסי ציבור. דיעותיו קרובות מאוד לדיעותי בנושאים רבים. אולם הוא הנהיג שיטה פוליטית הראייה, לדעתי, לכדיקה מחדש. שיטה זו מתרכזת כמעט כליכולה ביחסי ציבור ובפירסום. כלי-

אורי אבנרי

הנשק שלה הוא ההורעה לעיתונות, ושהדהקרב שלה הוא מירקעי הטלוויזיה.

זה טוב. בעידן הנוכחי, עידן התיקשורת, לא תיתכן פעולה פוליטית בלי יחסי ציבור מוצלחים. אולם מי שסבור כי ניתן להשיג הישגים פוליטיים ביחסי ציבור בלבד משלה את עצמו. הוא רואה צל-הרים כהרים.

הפוליטיקה היא מילחמה, ובמילחמה מתנגשים כוחות. האקט הפוליטי החשוב ביותר הוא בניית כוחות. כוח פוליטי הוא ציבור מאורגן של אנשים ונשים המוכנים לפעול במשותף, המקיימים פעילות רצופה, הפועלים ברובם, המגיעים לכל פינה בארץ. כוח כולל מכשירים כספיים וכלייתיקשורת.

כאשר כוח זה מופעל בשדה הקרב הפוליטי, יש חשיבות ליחסי ציבור. אך בלי כוח כזה, יחסי הציבור אינם אלא קיטור בלי קטר. האכזבה של ר"ץ (ובחד השני) — של התחיה) נובעת מאי-הכנת האמת הפשוטה הזאת. אפשר להשתכר מהצלחת יחסי הציבור, אולם במוצאי יום הבחירות בא רגע ההתפכחות. כי יוסי הבחירות הוא יוסי הקרב, ובו נבחן מהו הכוח האמיתי העומד מאחורי מסך העשן של הפירסום.

השמאל נכנס לבחירות האלה באופוריה, ויצא מהן מוכה. הוא יכול להעמיד פנים כאילו לא קרה כלום, כאילו המסקנה היחידה היא שצריכים עוד יותר כותרות, עוד יותר הודעות לעיתונות. אך מוטב לשבת, לנתח מה קרה ולהסיק מסקנות עמוקות יותר.

המדיום והמסר

המדיום הוא המסר, אמר מרשל מקלוהן, הנחשב כנביא עידן התיקשורת הממונית.

כדיווח על ישיבת הכנסת ראינו דוגמה מאלפת לכך. כדאי להביאה להבא בשיעורים של החוגים לתיקשורת.

ראיתי את הישיבה בשלוש צורות: כמו עיני, כשישבתו באולם; כדיווח הישיר בטלוויזיה, שאותו הקלטתי באותה שעה במכשיר הווידאו; ובתצלומים בעיתונות היומית, למחרת היום. בכל אחת מן הצורות האלה השתקף המאורע בצורה שונה. למעשה היו אלה שלושה אירועים שונים.

בתצלומי העיתונות השתקף בעיקר רגע מסוים. כמה חברי כנסת צבאו על דוכנו של מזכיר הכנסת ועל דוכן היו"ר הזמני, והתוכחו עימם. בשעת-מעשה היה זה מעמד מישני לגמרי. מקובל בעת ישיבות הכנסת לגשת אל דוכן המזכיר כדי להביא לפניו עניין נוהלי, לשאול ולהציע. אולי לא היה זה נאה בישיבת פתיחה חגיגית, אך לא היה בזה שום דבר יוצא-דופן, פרט לעובדה שהצובאים היו רבים מן הרגיל.

ואילו בתצלום זה נראה כהתפרעות, כמעט כאינתיפאדה. נדמה כאילו האנשים עומדים על סף תיגרת יריים.

לעומת זאת הופיעו בעיתונים הפסוקים של מצהירי האמונים השמאליים, והם נראו הגיוניים לגמרי.

בטלוויזיה ראו את הח"כים צועקים בעת נאום היו"ר הזמני, מבלי לשמוע מה הם צועקים. ראו ח"כי השמאל מסיפים פסוקים על הצהרות האמונים שלהם, אך לא שמעו מה. ראו את הח"כים המוחים יוצאים וחוזרים, מתגודדים פינה. ההרגשה הכללית היתה של ברדק. את הרושם החזק ביותר עשה נאום הנהגה של משה ניסים, שקבע את הטון של התגובה הציבורית,

כי בו התמקדה המצלמה שעה ארוכה. הקלוז'אפ, הצילום מקרוב, הפך אותו לגיבור. התרגשותו שיכנעה. כאולם עצמו הכל נשמע ונראה אחרת. הביזיון היה הרבה יותר גדול. לא שמעו כמעט את הפסוקים הנוספים של מצהירי השמאל, אך שמעו את תגובות הצחוק והלעג של האחרים. קריאות הביניים המצטלבות נשמעו היטב. היתה אווירה של קירקס. חברי הכנסת הוותיקים, שביניהם ישבתי, שמחו לאיד, נידנדו בראשיהם ואמרו זה לזה בסיפוק: "בזמננו לא היה דבר כזה! איום ונורא! איוה כיוויון!"

בשעה שישבתי באולם, הסתובבה רחל, אשתי, בחוץ וצילמה את הפגנת התלמידים הגדולה נגד הכניעה לחרדים. היא נכנסה לבניין הכנסת רק אחרי שהכל כבר נגמר.

בערב, אחרי שראתה את הקלטת הווידאו בטלוויזיה, התחיל בינינו ויכוח. רחל טענה שהתרחשותי אינה אוניקסיבית, ואני טענתי שאין היא יודעת מה התרחש באמת. לא יכולנו להגיע להסכמה בינינו — מפני שראינו בעצם שתי ישיבות שונות.

אבנים קרות עיניו

פעם בשנה מוציא יבי — הוא יונה בן יהודה — ספר שירים קטן שלו, על חשבונו. הוא מוחרם על ידי מרורי הספרות. כי יבי הוא בחוץ. הוא מחוץ לשירה הממוסדת, כשם שאנחנו מחוץ לעיתונות הממוסדת. גם בשל כך יש בינינו קירבה.

אולי יש תקופות, שבהן אדם צריך להיות בחוץ.

הנה היבול החדש, יבי '88: "הוא חוזר קטוע רוח / מערכי נפשו שובשו / חודשים רבים החריש / שתי אבנים קרות עיניו / בהן ראה ידירי".

"אני לא יכול לראותך / עיני נשרפו / אני לא יכול לחבקך / זרועותי נקטעו / אני לא יכול לנשקך / שפתי אברו".

"מי אתה / כי גזרת על פליט קלון / מי אתה / כי עשקת רכוש, אדמתו הפקעת / מי אתה / כי לצורתו אתה מתכחש / מי אתה / כי בחוטייך צלמו מחצת / זכור / פליט הייתי".

"בוקר נולד וכותרתו מילחמה / צהר ימים נגריי מונה מתיו / ערב — ליבות נוספים הפכו כפור / לילה — לכל הרוחות המילחמה".

ובעמוד האחרון, מול תמונת הפסל נימרוד של יצחק דנציגר: "גורל אכזר, תן לי שעה בה אדע כי קולי לא נרס".

לשיר בלחש

זוהי אחת החוויות החזקות ביותר החרותות ביצרנו.

הייתי בן 16, חייל בפלוגה ז' של האירגון הצבאי הלאומי, בכיכודו של אביאל כץ. הפלוגה כולה — שתי מחלקות של בנים, מחלקה אחת של בנות — כונסה בבית-ספר ביל"ו בשדרות-רוטשילד. אינני זוכר לאיזה צורך.

הכנינו היה חשוך. באולם דלקו כמה נרות. החלונות הואפלו. מבחוץ לא היה כל סימן לכך שבפנים מתרחש משהו. מסביב היו פוזרות חוליות מישמר מוסתרות, כדי להזהיר מפני מישמרות של המישטרה הבריטית.

בסוף הפעולה שרנו את ההימנון שלנו, חיילים אפונים. שרנו אותו בלחש.

120 נערים ונערות שרו בלהט, בחרדת-קורש, בכל הלב — בלחש.

כשאני נזכר בזה היום, העור שלי מצטמרר. איזה כוח טמון בהימנון, כאשר צעירים נלהבים שרים אותו — בלחש! נזכרתי בחווייה זו בימים האחרונים, כאשר קראתי שהמימל הצבאי אסר על תושבי הגדה והרצועה לשיר את ההימנון הפלסטיני. החשמל נותק בערים, הבתים הוחשכו, כוחות-צבא אריים סירו ברחובות.

בדימוי ראיתי רבבות צעירים וצעירות בני 16, בבתים החשוכים, שרים את ההימנון הלאומי שלהם. בלחש. אין כוח בעולם המסוגל לגבור על לחש שכזה.

שיירים לכלב

לדבר אחר, המוסף הסאטירי של דבר. יש הסבר חדש לפרשת השר שריר והכלב מוקי. לשריר אין כלב, כך נטען, הוא פשוט אוהב בעצמו לאכול שיירי-בשר.

זה מזכיר לי את אחד הסיפורים הקצרים העצובים ביותר ששמעתי.

זוג גרמני קשיש הצליח להשיג, מייד בתום מילחמת-העולם השנייה, אשרת-כניסה לארצות-הברית. בערב הראשון שם ישבו שני הוגנים במיסעדה אמריקאית, והזמינו סטייקים. הביאו להם סטייקים ענקיים.

במשך שש שנות המילחמה חיו בני-הזוג על סף הרעב, ולא ראו בשר כזה. הם לא היו מסוגלים לאכול אלא חלק קטן ממנו. אך הם גם לא יכלו לוותר על הבשר, שעליו חלמו במשך שנים, לכן רצו לקחת את שאריות-הבשר הביתה, ולאכול אותן למחרת היום. הזקנה קראה למלצר ואמרה לו: "אנא, ארוז לנו את השיירים האלה בשביל הכלב שלנו".

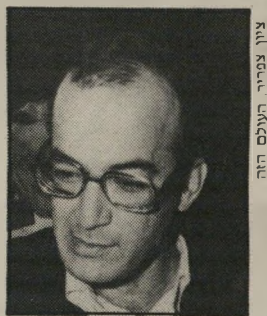
כעבור כמה דקות חזר המלצר, וכידו תבילה ענקית של שיירים. "אספתה את כל השיירים של הערב", אמר בפנים קורנות, "שהכלב שלכם יאנה!".

ה"מהומה" בישיבת הפתיחה של הכנסת

יצחק אהרן, סקופ 80

ציון צמיר, העולם הזה

שריד